

¿NO ESCOLTAR AMENAÇA LA DEMOCRÀCIA?

ART

Un espai per vibrar junts

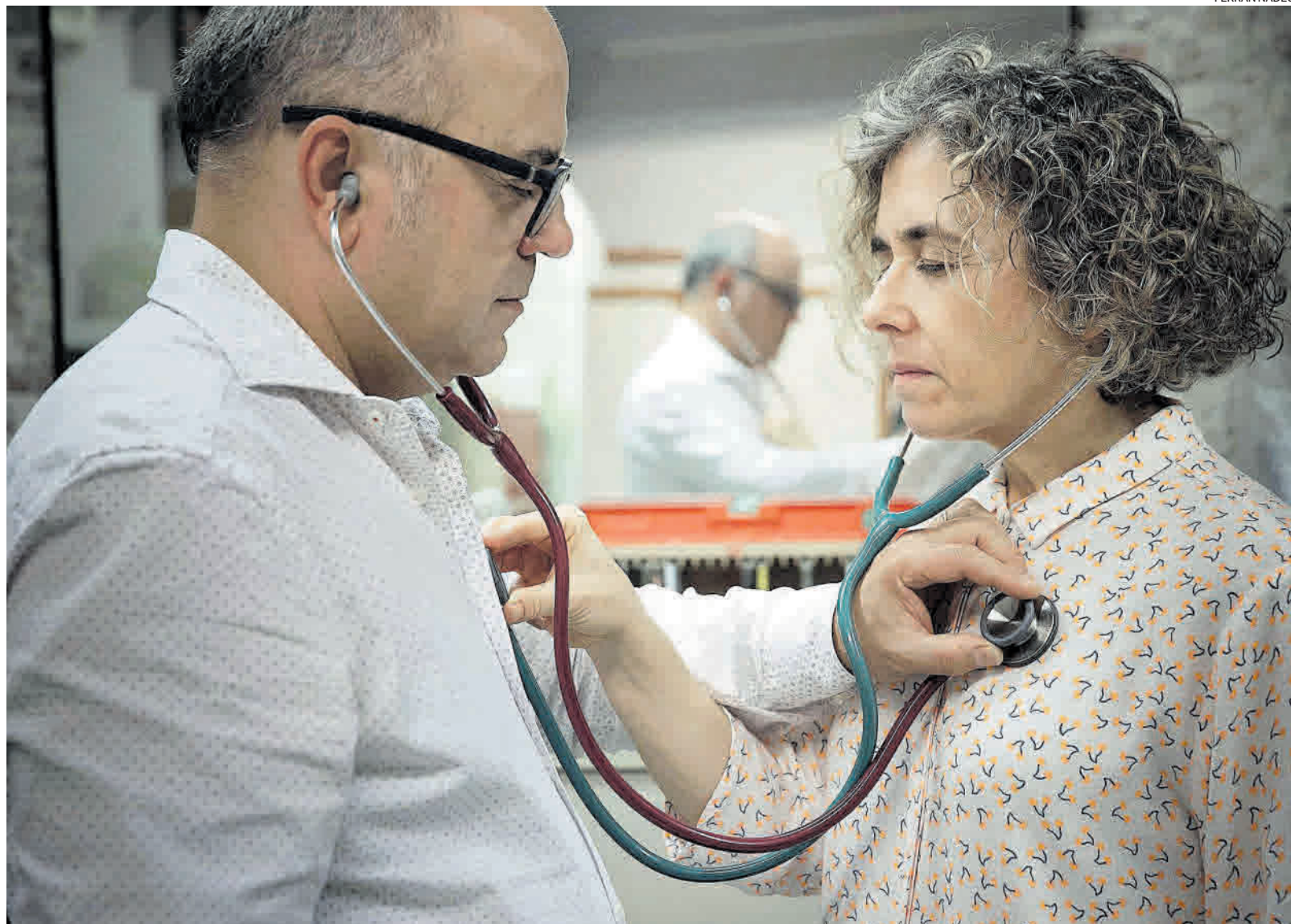
El 2004, els animals van pressentir el tsunami que va devastar Tailàndia; en canvi, els éssers humans es van veure sorpresos per l'onada gegant, que va causar prop de 250.000 morts. «Els animals es van salvar perquè van saber escoltar la Terra, que és una cosa més lligada a la intuïció, més ancestral», explica Gemma Guasch, que amb Josep Asunción forma la parella artística Asunción + Guasch, que opera des del barri del Raval de Barcelona.

Daquí va néixer la 'performance' 'Anahata' («el lloc del cor», en sànscrit), que consistia a escoltar-se el cor per parelles amb l'ajuda d'estetoscopi: «Creem un espai buit perquè dues persones, amb idees i experiències diferents, escoltessin el so interior dels seus cossos». Posteriorment, la idea va derivar en el Projecte Escolta, impulsat per l'Institut Català Internacional per la Pau.

L'experiència va generar emocions diverses i també una troballa: «Hi va haver gent que deia que sentia pau i a través de la medicina xinesa descobrim que de vegades els ritmes entre les persones creen una energia circular harmònica que enganxa», explica Asunción. Aquesta vibració a l'uníson «et deixa en un estat de vulnerabilitat, nu, com l'amor, però en el fons tens més força perquè ja t'han vist com realment ets», afegeix.

La Fundació Miró acull fins al 29 de novembre una exposició de l'artista índia Nalini Malani titulada precisament 'No em sentis?'. «El títol al·ludeix al fet que, històricament, les dones no han sigut escoltades, ni sentides; que les seves veus no han sigut tingudes en compte», escriu la comissària, Martina Millà.

Partint d'aquest fet, l'artista va arribar al mite de Cassandra, la princesa troiana que tenia el do de la profecia però va ser condemnada per Apolo a no ser escoltada. «Malani lamenta que, més que mai, el món està governat per homes egocèntrics, apolos contemporanis [...]. Estè convençuda que l'única manera que la humanitat pugui progressar i regenerar-se és escoltant la veu femenina.

FERRAN NADEU

QUAN L'ESCOLTA ES CONVERTEIX EN ART. La parella d'artistes Asunción+Guasch s'escolten mútuament el cor, en una recreació del 'Projecte Escolta'.

pressar-se de forma raonada, Diògenes ja feia temps que s'havia queixat de tanta xerrameca: «**Tenim dues orelles i una llengua per escoltar més i parlar menys**», sembla que va dir el filòsof cínic.

Paraules contra l'adversari

Des del naixement de la democràcia, l'accent s'ha posat en l'orator i no en l'escolta, tradicionalment menyspreada i associada a l'àmbit femení i de la llar. ¿O algú ha elogiat alguna vegada un polític per escoltar bé?

Vint-i-cinc segles després, i després de la irrupció de les xarxes socials, l'escriptor Luis García Montero descriu la societat actual com «**un món emparaulat**». Especialment en l'àmbit polític, les paraules es tergiver-

Des de l'origen de la democràcia, l'accent s'ha posat en l'orator i no en l'escolta, associada a l'àmbit femení i a la llar

sen i es fan servir per destruir l'adversari.

Per a Torralba l'escolta atenta consisteix a «**posar els cinc sentits**» i perquè tingui èxit és necessari que es donin unes condicions prèvies: deslliurar-se de prejudicis, actuar amb humilitat i tenir temps. Això afecta tots els nivells, de la diplomàcia internacional a les relacions entre pares i fills, mestres i alumnes, metges i pacients... «**Estem immersos en prejudicis, de vegades inconscients, i fem judicis anticipats dels altres que, quan són negatius, impedeixen que els prestem atenció** -explica el filòsof-. **Independentment del que l'altre digui, ja tens preparada la teva resposta, la poses al microones i la serveixes calenta**».

La segona condició per a l'escolta atenta és la humilitat:

«Atendre el que pensa diferent és un exercici d'audàcia i l'única manera d'arribar a la veritat», apunta Torralba

CULTURA DE LA PAU

Diàleg per construir una visió comuna

Una quinzena de dones i homes es connecten periòdicament per videoconferència per expressar i escoltar experiències i emocions relacionades amb la pandèmia. Es tracta d'una versió virtual de les ancestrals reunions al voltant del foc, una iniciativa batejada com a 'Ésser en Pau' que impulsa la Fundació Carta de la Pau dirigida a l'ONU.

«No es tracta d'una mediació en conflictes, ni d'una sessió

terapèutica, sinó d'una facilitació del plurilogos, un diàleg transformador entre les persones i la polis, explica el director de la fundació, Jordi Palou-Loverdos, que també fa de facilitador en aquestes sessions.

Segons els principis de la comunicació no-violenta, el que parla ho fa des del seu propi angle i els que escolten mantenen sempre una actitud respectuosa. Dit així sembla fàcil, però no ho és en absolut i menys

en situacions de tensió social. Per això, el primer pas consisteix a crear les condicions per a una escolta de qualitat i els primers minuts es dediquen a una breu meditació per apaivagar el soroll extern i intern, i connectar amb l'aquí i l'ara.

En la sessió del dimarts passat, el primer participant va demanar torn per expressar el seu cansament i indignació per la pressió que s'està exercint sobre la població. Els no avesats

JOAN MATEU PARRA

UN DIÀLEG TRANSFORMADOR. Jordi Palou-Loverdos guia els participants en un cercle de diàleg virtual sobre la pandèmia.

«¿Per què escoltar algú si ja ho sé tot?». I la tercera, el temps: «La crisi de l'escolta també té a veure amb la societat de la hiperacceleració perquè la conversa requereix temps».

Torrallba considera que l'escolta autèntica es produeix quan en el discurs de l'altre, per molt allunyat que estigui de les nostres conviccions, entreveiem «elements valuosos i veritables»: «Escoltar el que pensa diferent és un exercici d'audàcia intel·lectual al qual no estem disposats perquè pot commoure els nostres fonaments, però és l'única manera d'eixamplar la ment i arribar a la veritat».

Per a Juana Gallego, profesora de periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona, el problema és que es confonen idees i creences: «És més fàcil ad-

Les dones, al haver hagut de callar històricament davant l'autoritat masculina, han sigut socialitzades en l'escolta

herir-se a unes idees que escoltar l'altre. Qualsevol argument crític es considera un atac personal i es qualifica de discurs d'odi». Però caldria aplicar bé l'oida per esbrinar des de quin dolor sorgeixen certes reaccions.

Menysteniment de l'acadèmia

Històricament les dones han hagut de callar davant l'autoritat masculina. «Es diu que nosaltres escoltem més, però és precisament perquè hem sigut socialitzades d'aquesta manera—diu Gallego—. Vist en positiu, hem après a tenir més en compte les idees dels altres i estem més obertes a noves interpretacions i a reconèixer que ens hem equivocat».

Tot i que l'escolta activa s'ha utilitzat àmpliament en processos de pau i reconciliació, l'àmbit acadèmic ha sigut his-

tòricament reticent estudiar-la. Només en les últimes dècades, a l'intuir-ne la importància per a la salut democràtica, han aparegut assajos sobre l'anomenada «política de l'escolta», alimentats per discursos no dominants com el feminisme i l'indigenisme.

Els beneficis que una escolta activa pot tenir per a la democràcia poden resumir-se en tres: confereix més legitimitat a les decisions polítiques, ja que incorpora l'expressat per la gent; millora l'entesa, contribuint a la solució de conflictes socials, i augmenta l'empoderament de la ciutadania. Aplicar-la no és fàcil, com han comprovat les formacions polítiques sortides del 15-M, però d'això depèn que el món s'assembli més a Nova Zelanda que als Estats Units. ≡

en aquestes pràctiques s'adonen immediatament del difícil que és escoltar sense reaccionar. En uns segons, és fàcil desconnectar i pensar en el que un diria en lloc de continuar escoltant.

Els testimonis se succeeixen i després de cada intervenció el facilitador fa una pregunta per connectar l'experiència personal amb el col·lectiu. Els participants expressen emocions molt diverses, des de la tristesa per la

pèrdua de familiars i amics fins a una serenitat desconeguda.

La tercera fase de la sessió és la que resulta més sorprenent per als principiants. Com si fos un xaman, el facilitador reuneix tot l'expressat i construeix un relat oral, una creació col·lectiva que és més que la suma de totes les visions. Finalment, l'energia d'aquesta imatge global surt de la pantalla per propagar-se pel planeta «com una onada de pau que restaura l'equilibri perdut».

Palau-Loverdos va ser un dels facilitadors principals del Diàleg Intrarwandès i recorda que en un moment del procés les dones van demanar un espai només per a elles. Però abans d'entrar a discutir qualsevol document van voler escoltar les experiències de pèrdua de cada una d'elles. El resultat penja al seu despatx en forma d'article de premsa en el qual una dona huta i una tutsi s'abraçen sota el titular: «Hem plorat juntes».

A més dels diàlegs sobre la pandèmia, des de gener s'organitzen sessions mensuals sobre el conflicte entre Catalunya i Espanya en què han participat desenes de ciutadans de diferents àmbits i posicionaments. Tot i que es van enviar repetidament invitacions personalitzades a tots els grups polítics del Parlament, ningú va contestar, ni tan sols per donar justificació de recepció.

MEDIACIÓ

Els cercles de paraula a l'escola

Escoltar no és només una acció de dins cap enfora, sinó també un procés intern que les dones de la cooperativa Fil a l'Agulla de Barcelona promouen tant de forma individual com en l'àmbit familiar, escolar, laboral i a qualsevol context que impliqui una convivència. El seu objectiu és generar espais on es produeixi una escolta profunda que permeti tenir una comunicació sana i unes relacions democràtiques.

«No es tracta només que un parli i l'altre escolti—explica la psicòloga Núria Mateu—. Estem parlant de quines emocions ens mouen i de la importància d'escoltar-nos internament per adonar-nos de quines parts deixem sempre fora, què és el que no volem escoltar i com som realment». No es tracta tant d'escoltar molt, sinó que l'escolta sigui de qualitat.

Fil a l'Agulla són pioneres en l'aplicació d'una posodologia denominada treball de processos que consisteix a facilitar la relació amb totes les parts, ja sigui a internament o en grup, posant èmfasi en les dinàmiques de poder: «Facilitar el diàleg té a veure amb les relacions de classe, gènere, orientació del desig, edat...». Aquesta forma d'escoltar, que deriva del pensament feminista, ajuda a gestionar «el poder i els privilegis» des dels quals parlem les persones: «Ara mateix vostè m'està fent preguntes i decidint sobre què parlarem—il·lustra Mateu—, però jo com a experta també tinc part del poder. De vegades aquestes dinàmiques són inconscients i ens impedeixen escoltar-nos».

En l'àmbit escolar s'estan estenent els cercles de paraula, una tècnica inspirada en les pràctiques dels pobles originals d'Amèrica del Nord per prevenir i gestionar conflictes i situacions de discriminació i assetjament. Els alumnes se situen en cercle i es van passant un objecte. Només quan algú té l'objecte a les mans pot parlar i mentrestant els altres escolten. Parlar no és obligatori, però sí que ho és fer-ho «des del cor».